



SUN'YI INTELLEKT KUNDALIK HAYOTIMIZNI QANDAY O'ZGARTIRYAPTI ?

Berdikulova Mahbuba Erkinjanovna

Guliston davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Rahmonova Umida Rahmatjon qizi

Guliston davlat pedagogika instituti

Xorijiy til va adabiyoti 1- kurs talabasi

+998508778283

Ur30186@gmail.com

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining jadal rivojlanishi va ularning inson hayotining turli jabhalariga kirib borishi kompleks tarzda tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor SI'ning kundalik turmushimizga ko'rsatayotgan ta'siriga qaratilib, uning inson faoliyatini yengillashtirish, vaqtni tejash va samaradorlikni oshirishdagi o'rni batafsil yoritiladi. Muallif, ayniqsa, raqamli texnologiyalar orqali yuzaga kelayotgan yangi imkoniyatlar — aqlli qurilmalar, avtomatlashtirilgan xizmatlar va shaxsiylashtirilgan axborot tizimlarining kundalik hayotdagi ahamiyatini tahlil qiladi. Maqolada sun'iy intellektning ta'lim tizimidagi o'rni ham alohida ko'rib chiqilib, individual yondashuv, masofaviy ta'lim va o'quv jarayonini optimallashtirishdagi roli ochib beriladi. Shuningdek, tibbiyot sohasida SI yordamida kasalliklarni aniqlash, tashxis qo'yish va davolash jarayonlarini takomillashtirish imkoniyatlari haqida so'z yuritiladi. Xizmat ko'rsatish, savdo va kommunikatsiya sohalarida esa sun'iy intellektning mijozlarga qulaylik yaratish, tezkorlikni ta'minlash va xizmat sifatini oshirishdagi o'rni asoslab beriladi. Bundan tashqari, maqolada sun'iy intellektning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri ham tahlil qilinib, ish bozori, yangi kasblarning paydo bo'lishi va ayrim kasblarning yo'qolib borishi bilan bog'liq jarayonlar muhokama qilinadi. Muallif SI rivojlanishi bilan bog'liq axloqiy masalalar — shaxsiy ma'lumotlar himoyasi, inson omilining kamayishi va texnologiyaga qaramlik kabi



muammolarni ham e'tibordan chetda qoldirmaydi. Shu bilan birga, maqolada sun'iy intellektdan oqilona va mas'uliyatli foydalanish zarurligi ta'kidlanadi. Texnologiyalarning imkoniyatlaridan samarali foydalanish bilan birga, ularning salbiy oqibatlarini kamaytirish muhimligi asoslab beriladi. Yakunda muallif sun'iy intellektning kelajakdagi rivojlanish istiqbollariga to'xtalib, uning jamiyat taraqqiyotidagi roli tobora ortib borishini qayd etadi. Mazkur maqola keng kitobxonlar ommasi uchun mo'ljallangan bo'lib, mavzu sodda, ravon va tushunarli tilda yoritilgan.

Kalit so'zlar: *sun'iy intellekt, raqamli texnologiyalar, kundalik hayot, innovatsiya, avtomatlashtirish, ta'lim, tibbiyot, axborot xavfsizligi, texnologik taraqqiyot, ijtimoiy ta'sir.*

So'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari jadal rivojlanib, insoniyat hayotining deyarli barcha sohalariga kirib bormoqda. Ilgari faqat murakkab ilmiy tajribalarda qo'llanilgan ushbu texnologiya bugungi kunda kundalik turmushimizning ajralmas qismiga aylanmoqda. Statistika ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha raqamli texnologiyalar bozori har yili sezilarli darajada o'sib bormoqda va sun'iy intellekt iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri sifatida qaralmoqda. Ayrim tadqiqotlarga ko'ra, yaqin yillarda SI global iqtisodiyotga trillionlab dollar miqdorida qo'shimcha qiymat olib kirishi kutilmoqda. O'zbekiston ham bu jarayondan chetda qolmayapti. Mamlakatda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va yoshlarning zamonaviy bilimlarini oshirish davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylangan. Xususan, Shavkat Mirziyoyev o'z nutqlarida zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirish masalasiga alohida urg'u berib, shunday degan edi: "Raqamli texnologiyalarni rivojlantirmasdan turib, bugungi zamon bilan hamnafas bo'lish mumkin emas." Ushbu fikr sun'iy intellektning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyatini yaqqol ifodalaydi. Bugungi kunda sun'iy intellekt nafaqat ishlab chiqarish va biznes jarayonlarida, balki ta'lim, tibbiyot, transport, savdo va hatto kundalik muloqotimizda ham keng qo'llanilmoqda. Masalan, aqlli tizimlar orqali kasalliklarni aniqlash, onlayn ta'lim platformalarida individual o'qitish, yoki mobil ilovalar orqali



turli xizmatlardan tezkor foydalanish imkoniyati paydo bo'ldi. Bu esa inson hayot sifatini yaxshilash bilan birga, yangi imkoniyatlar eshigini ochmoqda. Shu bilan birga, sun'iy intellektning rivojlanishi yangi savollar va muammolarni ham yuzaga chiqarmoqda. Inson mehnatining avtomatlashtirilishi, axborot xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlarning himoyasi kabi masalalar bugungi kunning dolzarb muammolaridan biriga aylanmoqda. Shu sababli, mazkur maqolada sun'iy intellektning kundalik hayotimizga ta'siri, uning ijobiy va salbiy jihatlari hamda kelajakdagi o'rni keng yoritib beriladi.-

Sun'iy intellekt (SI) bugungi zamonaviy dunyoning eng muhim texnologik yutuqlaridan biri bo'lib, u insoniyat hayotining barcha asosiy sohalariga chuqur kirib bormoqda. U insonning aqliy faoliyatiga xos bo'lgan jarayonlarni — o'rganish, tahlil qilish, mantiqiy xulosa chiqarish, qaror qabul qilish va moslashish kabi funksiyalarni kompyuter tizimlari yordamida bajarishga asoslangan murakkab texnologik tizimdir. Ilgari faqat ilmiy laboratoriyalar, ilmiy markazlar va maxsus tadqiqot institutlarida ishlatilgan sun'iy intellekt bugungi kunga kelib kundalik hayotning ajralmas qismiga aylangan. Uning rivojlanishi inson hayot tarzini, ish faoliyatini va jamiyatning umumiy tuzilishini sezilarli darajada o'zgartirmoqda.

Hozirgi kunda sun'iy intellekt kundalik hayotda juda keng qo'llanilmoqda. Oddiy inson har kuni sezmagan holda SI texnologiyalari bilan to'qnash keladi. Smartfonlar, kompyuterlar, aqlli soatlar, uy avtomatlashtirish tizimlari va turli mobil ilovalar sun'iy intellekt asosida ishlaydi. Masalan, telefonlardagi yuzni tanish tizimi, barmoq izi orqali kirish xavfsizlik tizimlari, ovozli yordamchilar va avtomatik tarjimonlar hayotni ancha qulaylashtirmoqda. Internet qidiruv tizimlari esa foydalanuvchining avvalgi qidiruvlari va qiziqishlarini tahlil qilib, unga eng mos natijalarni taqdim etadi. Bu jarayon insonning vaqtini tejashga va axborotga tezroq yetib borishiga imkon yaratadi. Ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalarda ham sun'iy intellekt juda katta rol o'ynaydi. U foydalanuvchining xatti-harakatlarini tahlil qilib, unga mos kontentni ko'rsatadi. Bu esa foydalanuvchining platformada ko'proq vaqt o'tkazishiga sabab bo'ladi. Shu bilan birga, bu holat "algoritmik filtrlash" deb ataladigan jarayonni yuzaga keltiradi, ya'ni inson faqat o'z qiziqishlariga mos



axborotni ko'rishini mumkin. Bu esa axborot xilma-xilligi va tanqidiy fikrlashga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatishi ehtimolini oshiradi. Ta'lim sohasida sun'iy intellekt tub o'zgarishlarni amalga oshirmoqda. Endi ta'lim faqat sinf xonalari bilan cheklanib qolmay, balki global raqamli platformalar orqali ham amalga oshirilmoqda. SI asosidagi tizimlar har bir o'quvchining bilim darajasini tahlil qilib, unga mos o'quv materiallarini taqdim etadi. Bu esa individual yondashuvni kuchaytiradi va har bir o'quvchining o'z tezligida o'qish imkonini yaratadi. Shuningdek, avtomatik baholash tizimlari o'qituvchilarning ishini yengillashtirib, ularning asosiy e'tiborini ta'lim sifatini oshirishga qaratishga yordam beradi. Til o'rganish jarayonida ham sun'iy intellekt katta imkoniyatlar yaratmoqda. Tarjima dasturlari, nutqni tanish tizimlari va interaktiv o'quv platformalari chet tillarini o'rganishni ancha osonlashtirdi. Endi o'quvchi real vaqt rejimida matnlarni tarjima qilishi, talaffuzni tekshirishi va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishi mumkin. Bu esa global bilim almashinuvi jarayonini tezlashtirmoqda. Tibbiyot sohasida sun'iy intellekt inqilobiy o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Kasalliklarni erta aniqlash, diagnostika qilish va davolash jarayonlarida SI tizimlari shifokorlarga katta yordam bermoqda. Masalan, rentgen, MRT, KT va boshqa tibbiy tasvirlarni tahlil qilish orqali sun'iy intellekt juda yuqori aniqlikda xulosalar chiqarishi mumkin. Bu esa inson omiliga bog'liq xatoliklarni kamaytiradi. Bundan tashqari, bemorlarning sog'lig'ini doimiy monitoring qilish tizimlari ham ishlab chiqilmoqda. Ular yurak urishi, qon bosimi va boshqa ko'rsatkichlarni kuzatib borib, xavfli holatlar haqida oldindan ogohlantiradi. Farmatsevtika sohasida ham SI yangi dori vositalarini yaratish jarayonini tezlashtirmoqda. Murakkab hisob-kitoblar va modellashtirish orqali yangi dorilarning samaradorligi oldindan tahlil qilinmoqda. Bu esa ilmiy tadqiqot jarayonini ancha tez va samarali qiladi. Iqtisodiyot va biznes sohalarida sun'iy intellekt strategik vositaga aylanib bormoqda. Bank tizimlarida SI firibgarlik operatsiyalarini aniqlash, mijozlarning kredit tarixini tahlil qilish va xavf darajasini baholashda qo'llaniladi. Onlayn savdo platformalarida esa xaridorlarning xarid odatlari tahlil qilinib, ularga mos mahsulotlar tavsiya etiladi. Bu jarayonlar biznes samaradorligini oshiradi va foydalanuvchilarga qulaylik yaratadi. Sanoat ishlab



chiqarishida ham sun'iy intellekt avtomatlashtirish jarayonini tezlashtirmoqda. Zavodlarda robotlar yordamida ishlab chiqarish amalga oshirilmoqda, bu esa mahsulot sifatini oshiradi va inson mehnatini yengillashtiradi. Logistika tizimlarida esa mahsulotlarni saqlash, tashish va yetkazib berish jarayonlari optimallashtirilmoqda. Bu esa iqtisodiy samaradorlikni oshiradi. Transport tizimlarida sun'iy intellekt xavfsizlik va qulaylikni ta'minlashda muhim rol o'ynamoqda. Aqlli navigatsiya tizimlari yo'l harakatini tahlil qilib, eng tez va xavfsiz yo'nalishni belgilaydi. Kelajakda esa haydovchisiz avtomobillar keng qo'llanilishi kutilmoqda. Bu esa inson xatolari sababli yuzaga keladigan yo'l-transport hodisalarini kamaytirishi mumkin. Shu bilan birga, sun'iy intellektning keng tarqalishi bir qator ijtimoiy, iqtisodiy va axloqiy muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Eng muhim muammolardan biri mehnat bozoridagi o'zgarishlardir. Avtomatlashtirish natijasida ayrim kasblar yo'qolishi yoki qisqarishi mumkin. Bu esa insonlarni yangi kasblarni o'rganishga majbur qiladi. Shu sababli raqamli savodxonlik va texnologik bilimlar bugungi kunda juda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yana bir muhim masala — shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi. Sun'iy intellekt katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlagani sababli, ularning himoyasi dolzarb muammoga aylanmoqda. Kiberhujumlar, ma'lumotlarning sizib chiqishi va noto'g'ri foydalanish holatlari jamiyat uchun xavf tug'dirishi mumkin. Bundan tashqari, insonning texnologiyaga haddan tashqari bog'lanib qolishi ham jiddiy muammolardan biridir. Agar inson barcha qarorlarni sun'iy intellektga topshirsa, uning mustaqil fikrlash, mantiqiy tahlil qilish va ijodiy yondashuv qobiliyatlari susayishi mumkin. Shu sababli SI texnologiyalaridan foydalanishda doimo muvozanat saqlanishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt zamonaviy jamiyatning eng kuchli va ta'sirchan texnologik kuchlaridan biri hisoblanadi. U inson hayotini sezilarli darajada yengillashtiradi, tezlashtiradi va samaradorligini oshiradi. Ta'lim, tibbiyot, iqtisodiyot, transport, sanoat va kundalik hayotning boshqa barcha sohalarida sun'iy intellekt katta o'zgarishlar va yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq uning rivojlanishi bilan birga ijtimoiy va axloqiy muammolar ham yuzaga chiqmoqda. Ish



o‘rinlarining qisqarishi, ma’lumotlar xavfsizligi, kiberxavflar va insonning texnologiyaga qaram bo‘lib qolishi kabi holatlar jiddiy yondashuvni talab qiladi. Shu sababli sun’iy intellektdan foydalanishda faqat texnik emas, balki axloqiy va ijtimoiy jihatlar ham inobatga olinishi lozim. Kelajakda sun’iy intellekt yanada rivojlanib, inson hayotining yanada chuqurroq qatlamlariga kirib borishi kutilmoqda. Ammo eng muhim masala shundan iboratki, bu texnologiya insonni almashtirmasligi, balki uni qo‘llab-quvvatlashi kerak. Faqatgina to‘g‘ri boshqarilgan, muvozanatli va mas’uliyatli yondashuv orqali sun’iy intellekt jamiyat taraqqiyotiga xizmat qilishi va insoniyat kelajagini yanada yorqin qilishga hissa qo‘shishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Russell S., Norvig P. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. Pearson Education, 2021.
2. Goodfellow I., Bengio Y., Courville A. *Deep Learning*. MIT Press, 2016.
3. Nilsson N. J. *The Quest for Artificial Intelligence*. Cambridge University Press, 2010.
4. Bishop C. M. *Pattern Recognition and Machine Learning*. Springer, 2006.
5. Susskind J. *A World Without Work: Technology, Automation, and How We Should Respond*. Metropolitan Books, 2020.